

NİNNİLER NE SÖYLER

Mustafa Ökkeş EVREN

*Sana Tanrı armağanı
Desem uyur musun yavrum
Geleceğin kahramanı
Desem uyur musun yavrum
(Sezai Karakoç)*

Görsel çağ dilimizi ve sözümüzü kuruttu, gözlerimizin ve kulaklarımız içine her an variller dolusu görüntü ve gürültü boşaltıyor. Kalbimiz daralıyor, ruhumuz sıkışıyor, nefesimiz kesiliyor, damarlarımız tıkalı, kanımız donuk, heyecanımız yok ve aşk bitmiş. Şiir dahi görüntüye meze yapılıyor artık. Çocuklara masal, hikâye, fıkra anlatılmıyor, ninniler söylenmeye söylenmeye unutuldu. Anneler çocuklarına “nen çalmıyor”, yeni anneler “nen çalmak” ne demek bilmiyorlar. Çocuklarımız artık televizyon karşısında uyuyup, teknolojik aletlerin kucağında büyüyorlar. Ninniyle uyuyan duayla, büyüyen bir neslin ahfadıyım.

Bu nedenle ninniler üzerine bir şeyler yazmanın boynumun borcu olduğunu düşünüyorum.

Bir de annelere henüz konuş(a)mayan ama her denileni anlayan Tanrı armağanı bebeklerinin ruhuna nakşolan ninnilerin aslında neler söylediğini anlatmak istiyorum. Belki bu vesileyle yeni anneler çocuklarını, eski anneler de torunlarını yeniden ninniyle uyutup, duayla büyütmek isterler, kim bilir?

Unutanlar için hatırlatayım, daha çok emzikli çocuklar uyutulurken genellikle anneler tarafından söylenen ninniler; kısa sözlerden oluşan manzumelerdir. Çoğunlukla bir dördlükten ibaret olan ninniler, mâni biçimli türkölere benzerler. Anonim ninnilerin yanında, onlardan esinlenerek kaleme alınmış yazını belli olan ninniler de vardır. Ninniler, çocuk sevgisini içtenlikle dile getiren sıcak, etkileyici şiirlerdir. Bebeklerin uyuması için söylenen ninnilerin, tüm annelerin ortak şarkısı olduğu söylenir.

Mustafa Ruhi Şirin ninnilerin “*Anne Edebiyatı*” (1) olduğunu söyler. Dünyada en çok ninni söylenen yerler, masal diyarı olarak da bilinen Hindistan, Orta Asya ve ön Asya bölgeleridir. İngilizce ninni; “*Lullaby*”, Almanca “*Wiegenlied*” (beşik şarkısı) İspanyolca “*nana*”, Fransızca “*nani*”, İtalyanca “*ninna*”, Slavca’da “*nina-nana*” olarak karşılık bulurken, Irak ve Azeri Türkleri; “*layla*”, Başkurtlar “*sengildek yırı*”, Kazaklar “beşik yırı”, Kırgızlar “*aldey aldey*”, Özbekler “*elle elle*”, Tatarlar “*bişik (bellü)cırı*”, Türkmenler “*hüvdi*”, Uygurlarda “*elley*” derler ninniye. Ninninin çocukların sağlıklı uyumasında ve büyümesinde önemli rolü vardır. Modern psikoloji, çocukların biteviye seslerle çok rahat bir şekilde uyuyabildiklerini, bu işlevi yerine getiren ninnilerin de bu sebepten çocuk psikolojisine çok olumlu katkılarının olduğunu ortaya koymuştur. Ninniler sayesinde bir annenin inancını, ruhî durumunu, içinde bulunduğu hayat şartlarını, sevgisini, çocuğu için beklentileri açık bir şekilde görebiliriz. Ninniler annenin bir bakıma kendisiyle hasbihâlidir. Türk insanında müzik ve şiir beşikte başlıyor desek yanlış olmaz. Annenin o güzel ve hazin sesinden nağmeler dinleyerek büyüyen bir çocuğun müziği, edebiyatı ve sanatı sevmemesi mümkün değildir. (2)

Ninniler Ne Söyler?

Sezai Karakoç “*Ninni*” isimli şiirinde çocuğun, Tanrı armağanı, geleceğin kahramanı olduğunu, yüzüne Kur’an’ı nur saçıldığını teyit ettikten sonra çocuğa “*ninni desem uyur musun*” diye sorar.

*Sana Tanrı armağanı
Desem uyur musun yavrum
Geleceğin kahramanı
Desem uyur musun yavrum*

*Gözün göğün siyahından
Göğsün güneş kadehinden
Yüzüne nur saçmış Kur’an
Desem uyur musun yavrum(3)*

Öyle ya, İslam geleneğinde dünyaya gelen her çocuğun sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet okunduktan sonra ismi söylenir. Ezan ve kamet çocuğa yapılan ilk iman telkinidir. Çünkü ezanın mana ve muhtevasında tekbir, tevhit, nübüvvet ve namaz gibi dinin esasları bulunmaktadır. Ninnilerin çocuğun ruhundaki kalıcı etkisine inanan nice şairler bunu şiirlerinde ifade etmekten kaçınmamışlardır. Necip Fazıl Kısakürek de **“Ninni”** isimli şiirinde şöyle seslenir:

*Melekler dolandır bu kuytu yerde
Ey gün kadar güzel çocuğum, uyu
Bir gün hasretiyle için titrer de
Anarsın, bu derin tatlı uykuyu (4)*

“Ninni Bebeğim Ninni” isimli kitapta **“Bebeğe Ninni”** isimli şiirde ninnilerin duayla eş değeri olduğu vurgulanır.

*Gece olur ay çıkar
Gökyüzü ıslıl ıslıl
Gül yüzlü güzel bebek
Uyusun mışıl mışıl*

*Ninnilerle uyursun
Dualarla büyürsün
Rabb'im seni her daim
Kötülükten korusun (5)*

Annenin dilinden dökülen en içten, en zarif, en yalın kelimeler ahenkli bir sesin tınısıyla musikiye dönüşür ve çocuğun ruhunu okşayan göksel bir ezgi şöleni olur ninniler.

Ninniler çocuğun henüz yere değmeyen meleksi kanatlarına güç kuvvet verirler. Çünkü anne ninnilerle, Tanrı katından kendisine bir armağan olarak verilen bebeğinin hem dünyaya gelme şaşkınlığını gidermek, hem de bebekle Allah arasındaki kuvvetli bağın kesilmemesi için dua ve temennilerde bulunur. Bunun ancak uyku halinde olabileceğine inanan anne, Allah'ın adını zikrederek, bebeğini Allaha havale eder.

*Hu, hu, hu Allah
Oğluma uykular ver Allah
Oğlum uyusun maşallah
Okumuş olsun inşallah, ninni
(İstanbul Ninnisi) (6)*

Alperenlik; Allah yolunda cihat etme yiğitliğidir. Allah ile dost olma makamıdır. Anne bunun bilincindedir. Bebeğinin ileride yiğit bir Allah dostu olmasını arzuladığı için, **kelimeyi tevhidi** dilinde bayraklaştırarak şu ninniye mırıldanır.

*Erenlerin kılıcı
Arşa çıkar bir ucu
Her dertlerin ilacı
La ilahe illallah, ninni (İstanbul Ninnisi)*

Tasavvuf; Kur'an ve sünnet çerçevesinde insan nefsini terbiye eden onu insanı kâmil derecesine çıkaran bir eğitim sisteminin genel adıdır. Tasavvuf geleneğindeki dervişlik Anadolu insanına Yunus Emre'den kalan bir mirastır. Çocuğunun derviş gönüllü, hak aşığı olmasını arzu eden anne bebeğini şu ninniyle uyutmaya çalışır.

*Hu hu dervişler
Hak yolunda durmuşlar
Hak yolunda bir kuyu
İçinde zezem suyu
Eğildim içmeye*

*Kanatlandım uçmaya
Cennet kapısını açmaya
Hu hu Allah hu
Hu hu Mevla hu (Bünyan- Kayseri Ninnisi)*

İslam'da caminin, cemaatin ve cuma namazının yeri oldukça önemlidir. Camiler Allah'ın evleridir. Mümin gönülleri ancak camilerde huzur bulur. Camiler toplumsal barışın ve huzurun mekânlarıdır aynı zamanda. Anne cemiyet adamı olmanın, cemiyeti aydınlatmanın okuyup âlim ve bilgin olmaktan geçtiğini bilir ve şu ninnileri söyler bebeğine. (Bu ninnide ki sümbülün rastgele seçilmediğine dikkat edelim. Sümbüller tıpkı kandil gibi aydınlık ve parlak renkli, kokusu keskin, etrafa ışık saçan çiçeklerdir)

*Dandini dandini dandilsin
Camilerde kandilsin
Bahçelerde sümbülsün
Uyusun da yavrum büyüsün
Yüzlerini güzel güller bürüsün
(Bayburt Ninnisi)*

*Kırmızı gülün ağacı
Okunan Cuma ezanı
Benim yavrum dünya güzeli
Uyu yavrum uyu, ninni (Konya Ninnisi)*

Melekler aynı zamanda iyiliğin, güzelliğin, sadakatin sembolleri de olan hakiki varlıklardır. Allah'a ve meleklerine inanan insan, yaptığı her davranışın Allah tarafından görüldüğünü melekler tarafından kaydedildiğini bilir. Bununla yaptığı hiçbir davranışın karşılıksız kalmayacağını da anlar. Bu sebepten kötü davranışlardan uzaklaşır, güzel davranışlara yönelmeye çalışır.

Bu inancı körpe yavrusunun kulağına ve ruhuna nakşetmek isteyen anne şu ninniye söyler.

*Ninni derim özüne
Uyku gelsin gözüne
Melekler himmet edin
Benim körpe kızıma
Uyusun yavrum ninni
Büyüsün yavrum ninni
(Kastamonu Ninnisi)*

İslam kaynakları Hz. Peygamberin **“Ben iki kurbanlığın oğluyum”** buyurduğunu yazar...

En değerli şeyleri Allah’a adamak ve O’na kurban etmek dinin vazgeçilmez şartlarından. Hz. İbrahim’in oğlu İsmail’i Allaha kurban etmesi, Hz. Meryem’in Allaha adanmış olması bunun somut örnekleridir. **“Hani, İmran’ın karısı, ‘Rab-bim! Karnımdaki çocuğu sırf sana hizmet etmek üzere adadım. Benden kabul et, şüphesiz sen, hakkıyla işitensin, hakkıyla bilensin’ demişti.”** (7) Şeklindeki ayetin ruhuna teslim olmuş bir anne ancak canından can, kanından kan olan yavrusunu gönül rahatlığıyla Allaha adayabilir. Bu bilinçle bebeğini şu ninniyle uyutmaya çalışır.

*Al kundağa doladım
Allah’ıma adadım
Bir Mevla’dan diledim
Ninni yavrum, ninni (Eskişehir Ninnisi)*

Ninni deyip geçmemek lazım, ninniler öyle rastgele, laf olsun diye söylenmiş sözler değildir. Ninni söylemek utanılacak küçümsenecek bir şey değildir ve müminin kalbi o kadar geniştir ki bütün kâinatı sığdırır içine. Bu ruhu aşlamak isteyen anne bebeğini şu güzel ninniyle uyutur.

*Ninni demek ar olmaz
Mümin kalbi dar olmaz
Açılan güller solmaz
Uyusun yavrum, ninni (Çankırı Ninnisi)*

*Hu, hu, hu Allah
La ilahe illallah
Uyusun da büyüsin
Hu hu hu yavruma
Ninni diyem büyüsin (Van Ninnisi)*

Kur’an’da Kasas Suresi, 56.ayette şöyle buyrulur: “Gerçek şu ki sen sevdiğini hidayete erdiremezsin. Ancak Allah, dilediğini hidayete eriştirir. O hidayete erecek olanları daha iyi bilendir.” Bu apaçık hakikati bilen anne, canından çok sevdiği bebeği için Allah’ın El-Hâdî (kalplere hidayet yolunu gösteren, insanlara hidayet veren)

güzel ismine sığınarak onun hidayet üzere olması için dua ve temenni de bulunur. Bunu yaparken o naif, o içten, o merhametli diliyle şu ninniye söyler.

*Dandana oğlum dandırma
Bal sularına bandırma
Melekler yüzüne eğilsin
Oğluma Allah’tan hidayet gelsin
Nenni yavruma nenni (Burdur Ninnisi)*

Görüldüğü üzere ninniler yalnızca bir yöreye ait olmayıp, Anadolu’nun hemen her şehrinde aynı tat, aynı duygu ve aynı ruhla söylenen yüzlerce örnekleri olan büyük bir dua ülkesidir. Her bir ninninin içinde Allaha, peygambere, meleğe, aileye, sevgiye, saygıya, iyiliğe, okumaya kısaca dinin öngördüğü temel dinamiklere dair mesajlar bulunmaktadır.

Ninniler doğrudan beşikteki, emzikteki bebeği muhatap alan, onunla konuşan, onunla dertleşen, onunla sevinci, acıyı paylaşan büyük bir hazinedir. Üzeri küllerle kaplanmış bu büyük hazineyi gün yüzüne çıkartacak ve yeniden çocukların dimağlarına nakşedecek anneler aranıyor acilen...

Kaynakça:

- 1-Çocuk Yüzlü Yazılar/ Sh.51 (Mustafa Ruhi Şirin)
- 2-Yrd. Doç. Dr. Ali Kafkasyalı/ Atatürk Üniv. Yay. No: 920
- 3-Gün Doğmadan/ Sh.621 (Sezai Karakoç)
- 4-Çile/ Sh.331 (Necip Fazıl Kısakürek)
- 5-Ninni Bebeğim Ninni/ Sh.105 (Serdar Akgün)
- 6-Her Güne Bir Ninni/Haz.(M. Sabri Koz)
- 7-Ali İmran suresi ayet 35